

POSTKOLONYALİZM ve SİYAHİ TİYATRO

Editör

Aslıhan ÜNLÜ

Yazar

Yasemin Sevim SALMAN

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-8430-63-9

Kitap Adı

Postkolonyalizm ve Siyahi Tiyatro

Editör

Aslıhan ÜNLÜ

ORCID iD: 0000-0002-7599-035X

Yazar

Yasemin Sevim SALMAN

ORCID iD: 0000-0003-0412-3422

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

PER011000

DOI

10.37609/akya.2166

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Babama...

*Ben tanrularından, topraklarından, alışkanlıklarından,
yaşamlarından, yaşamdan, danstan, bilgelikten koparılmış
milyonlarca insandan söz ediyorum.*

*Ben içlerine ustalıkla korkunun aşılandığı,
kendilerine aşağılık kompleksine sahip olmanın,
korkuyla titremenin, diz çökmenin,
umutsuzluğa kapılmanın ve
dalkavukça davranmanın öğretildiği
milyonlarca insandan bahsediyorum.*

AİMÉ CÉSAİRE, Sömürgecilik Üstüne Konuşma

ÖNSÖZ

Postkolonyalizm, kolonyalizme boyun eğen insanların kaybettikleri tarihi, yaşam biçimini, kültürünü ortaya çıkararak onları yeniden düşünmenin bir yoludur. Postkolonyalizm üzerinde çalışmak ise öz kimlik arayışına tanıklık etmektir. Kimlik arayışı bazen etnik bazen din bazen cinsiyet üzerinden geniş bir yelpazeyi içine alsada bu çalışma, postkolonyal yazarların, ırk üzerinden talep edilen kimliği bulmak için önerdikleri yolları izlemektedir. Çok fazla yazar ve oyun olmasına rağmen üç yazara odaklanma sebepim önerilen yolların farklılığıdır.

Wole Soyinka doğrudan köklere dönmeyi önerir. Oyunlarında otantik kimlikler önem kazanırken ithal kültür ve dinden uzak durulur. İkincisi August Wilson'ın önerdiği yoldur: Güncel olanla geleneksel olanı oyunlarında birleştirerek yeni dünyada var olmanın savaşını anlatır. Athol Fugard ise beyaz kimlikle siyah kimliği bir arada otoriteye savaş açmayı davet eder. Bunun yolu da direniş tiyatrosundan geçmektedir.

Seçilen yazarların her birinin arkasında politik, kültürel duruşlarını etkileyen bir sömürge tarihi vardır. Bu yüzden temel amaç hem ideolojik hem de teatral olarak egemen kültürün dayattığı kuralları aşarak kaybettikleri kimlikleri bulmaktır.

Bu çalışma benim için zorlu bir yolculuktu. Sartre Afrika'nın yanan toprağını onun gözleri aracılığıyla görmüyorsak eğer sadece dumanı gördüğümüzü söyler. Umarım çalışmam dumanı aşmaya başarır.

Kitabın yazım aşamasında birçok kişinin desteği oldu. Prof. Dr Aslıhan Ünlü hem fikirleriyle hem de karanlığa düştüğüm her an ışığıyla yolumu aydınlattı. Afrika dünyası üzerine fikir alış-verişte bulunduğum, kaynaklarla dünyanın bir ucundan destek olan ve yüreklendiren Ahmet Sait Akçay'dı. Bu kitabın biteceğine ama çalışmanın devam edeceğine hatırlatan hocam Uğur Akıncı, dostlarım Yasemin Yarol, Banu Ayten Akın, Kerim Dünder oldu. Her paylaşımımı heyecanla karşılayan sorularıyla düşünememe olanak sağlayan Tolga Güngör, Nursemin Güngör, Gülcan Bektaş ve Ali Osman Sevim'di. "Ben postkolonyal özne miyim" sorusuna her akşam maruz bıraktığım, konunun zorluğundan dolayı vazgeçmeyi düşündüğüm anlarda "bir yerden başlamak lazım" diyerek çalışmanın her aşamasında bana güç veren eşim Tarık Salmandı. Hepsine yürekten teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Giriş

Postkolonyalizm ve Tarihçesi.....1

Bölüm 1

Postkolonyal Tiyatro 47

1. Kanonik Metinlerin Yıkımı.....57
2. Klasik Yunan Tiyatrosuyla Hesaplaşma 65
3. Hristiyanlığın Yeniden Yorumlanması 69
4. Postkolonyal Oyunlarda Ritüel Estetik.....73

Bölüm 2

Amerikan Tiyatrosunda Siyah Rengin Serüveni 87

1. Wole Soyinka: Köklere Dönüşün Simgesi Olarak Ritüel Estetik.....94
2. August Wilson: Güney Afrika'nın Metafizik Oyun Kişileri 105
3. Athol Fugard: Direniş Tiyatrosu..... 129

Kaynaklar 141

KAYNAKLAR

- Achcar, Gilbert, (2016), *Marksizm, Oryantalizm, Kozmopolitizm*, çev. Engin Abat, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Akçay, Ahmet Sait, (2021), *Modern Afrika Edebiyatı*, Ankara: Hece Yayınları.
- Appiah, Kwame, (2007), *Kozmopolitizm*, çev. Fezal Gülfidan, Ankara: Nika Yayınevi.
- Ashcroft,Bill- Griffiths Gareth, Tiffin Helen, (1989), *The Empire Writes Back*. New York: Routledge London and New York
- Ashcroft,Bill- Griffiths Gareth, Tiffin Helen, (1995), *The Post-Colonial Studies Reader*,New York: Routledge London and New York
- Benhabib, Şeyla, (2006), *Ötekilerin Hakları*, çev. Berna Akkıyal, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bernazconi, Robert, (2020), *İrk Kavramını Kim İcat Etti*, çev. Zeynep Direk, İsmail Esiner, Tendü Meriç, Nazlı Öktem, İstanbul: Metis Yayınları.
- Berting, Jan, (2018), *Kimlik Siyaseti*, çev. Hüsamettin İnancı, İstanbul: Bilge Yayınları.
- Bhabha, Homi K., (2016), *Kültürel Konumlanış*, çev. Tahir Uluç, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Biko, Steve, (2014), *Siyah Bilinci*, çev. Onur Eylül Kara, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bloom, Harold, (2009), *August Wilson*, New York, Bloom's Literary Criticism An imprint of Infobase Publishing.
- Carmichael, Stokely, (2019), *Siyah İktidarı*, çev. Galip Doğduaslan, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Chakrabarty, Dipesh, (2000), *Avrupa'yı Taşralaştırmak*, çev. İlker Cörüt, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Critchley, Simon, (2007), *Sonsuz Talep, Bağlanma Etiği, Direniş Siyaseti*, çev. Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yayınları.
- Crow, Brian – Banfield, Chris, (1996),*Post-Colonial Theatre*, New York: Cambridge University Press.
- Çakırtaş, Önder, (2020), *Ten ve Kimlik- Çağdaş Siyahi İngiliz Tiyatrosu*, İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Dembele, Demba, (2019), *Samir Amin Anlatıyor*, çev. Fikret Başkaya, İstanbul: Yordam Kitap.
- Direkçigil, Nebile, (1985), *Amerikada Zenci Tiyatrosu*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

- Dirlik, Arif, (2005), *Postkolonyal Aura*, çev. Galip Doğduaslan, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Eagleton, Terry, (2005), *Kültür Yorumları*, çev. Özge Çelik, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Fanon, Frantz, (2015), *Yabancılaşma ve Özgürlük Üzerine Yazılar*, çev. Kahraman Çayırılı, İstanbul: Sel Yayınları.
- Fanon, Frantz, (2020), *Siyah Deri Beyaz Maskeler*, çev. Orçun Türkay, İstanbul: Metis Yayınları.
- Fanon, Frantz,(2013) *Yeryüzünün Lanetlileri*, çev. Şen Süer, İstanbul: Versus Kitap
- Freire Paulo, (2019), *Ezilenlerin Pedagojisi*, çev. Dilek Hattatoğlu, Erol Özbek, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Fuchs, Anne, (1992), *The New South African Theatre: Beyond Fugard' in Bruce King*, ed., New York: Post-Colonial English Drama Scholarly and Reference Division, St. Martin's Press, Inc.
- Gendzier, İrene, (1997), *Fanon, Frantz*, çev. Süreyya Evren, İstanbul: Sosyalist Yayınlar.
- Gibbs, James, (1986), *Wole Soyinka*, Higher and Further Education Division Macmillan Publishers L Td Houndmills, Basingstoke, Hampshire.
- Güngör, Bilgin, (2018), *Postkolonyalizm ve Edebiyat*, Ankara: Hece Yayınları.
- Haddour, Azzedine, (2006), *Fanon Kitabı*, çev. Utku Özmakas, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Hall, Stuart, (2016), *Tarihin İronileri*, çev. Utku Özmakas, İstanbul: Zoom Kitap.
- Hall, Suart, (2017), *Temsil Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları*, çev.İdil DüNDAR, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Han, Byung-Chul, (2014), *Psikopolitika*, çev. Haluk Barışcan, İstanbul: Metis Yayınları.
- Hudis, Peter, (2015), *Fanon Barikatların Filozofu*, çev. İbrahim Yıldız, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Jain, Jasbir, (2004), *Contesting Postcolonialism*, New Delhi: Rawat Publications
- Jeyifo, Biodun, (2001), *Modern African Drama*, New York :W. W. Norton & Company, Inc..
- Jeyifo, Biodun, (2004), *Wole Soyinka*, New York: Cambridge University Press.
- Kymlicka, Will, (2015), *Çokkültürlü Yurttaşlık*, çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Levi-Strauss, Claude, (1959), *İrk, Tarih ve Kültür*, çev. Haldun Bayrı, Reha Erdem, Işık Ergüden, Arzu Oyacıoğlu, İstanbul: Metis Yayınları.
- Lomba, Ania, (2000), *Kolonyalizm Postkolonyalizm*, çev.Mehmet Küçük, İstanbul : Ayrıntı Yayınları.
- Losurdu, Domenico, (2019), *Pasif Direniş*, çev. Emrullah Ataseven, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Maalouf, Amin, (1999), *Ölümcül Kimlikler*, çev. Aysel Bora, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- May, Toddy, (2016), *Şiddetsiz Direniş*, çev. Can Kayaş, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Mbembe, Achille, (2021), *Postkoloni Üzerine*, çev. Merve Yalçın, Ankara: Hece Yayınları.
- Memmi, Albert, (2009), *Sömürgecinin Portresi*, çev. Şen Süer, İstanbul: Telemak Kitap.
- Mollaer, Fırat (ed.), (2014), *Kimlik Politikaları*, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Mollaer, Fırat, (2021), *Anti-Kolonyalizm Söylemi*, Bursa: Dora Yayınları.
- Özbek, Hür Sinan, (2021), *Teoride ve Pratikte Irkçılık*, Ankara: Fol Yayınları.
- Özdemir, Muhammet, (2017), *Post-Kolonyalizm Nedir?* İstanbul: Açılım Kitap.
- Pakenham, Thomas, (2019), *Afrika'nın Paylaşımı*, çev. Dilan Pamuk, Ankara: Hece Yayınları.
- Sardar, Zia, (2004), *Barbar Denen Ötekiler*, çev. Emine Buket Sağlam, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Scout, J.C., (2018), *Tahakküm ve Direniş Sanatları*, çev. Alev Türker, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Shayegan, Daryush, (2010), *Yaralı Bilinç*, çev. Haldun Bayrı, İstanbul: Metis Yayınları.
- Shayegan, Daryush, (2013), *Melez Bilinç*, çev. Haldun Bayrı, İstanbul: Metis Yayınları.
- Slemon, Stephen, (1994) *The Scramble for Post-colonialism' in Describing Empire: Post-colonialism and Textuality*, Tiffin, Chris and Lawson, Alan (eds). London and New York: Routledge
- Soyinka, Wole, (2008), *Myth, Literature and the African World*, Cambridge: Cambridge University Press
- Soyinka, Wole, (2018) *Afrika'ya Dair*, çev. Merve Yalçın, Ankara: Hece Yayınları.
- Svipak, Chakravorty Gayatri, (1999), *Madun Konuşabilir mi?*, çev. Emre Koyuncu, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Svipak, Chakravorty Gayatri, (2007), *Köklerim Havada*, çev. Osman Akinbay, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Svipak, Chakravorty Gayatri, (2017), *Yapısöküm, Postkolonyalizm Madunluk*, çev. Soner Torlak, İstanbul: Zoom Kitap.
- Thiong'o Ngugi Wa, (2017), *Zihni Sömürgeci Azad*, çev. Şebnem Nantu, Ankara: Hece Yayınları.
- Tocqueville, Alexis, (2016), *Sömürge ve Kölelik*, çev. Burak Nuri Gucin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Uslu, Didem, (2001), *Amerikan Tiyatrosunda Düşler*, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Vltchek, Andre, (2010), *Küresel Terör ve Sömürgeleşme ve Batı Yalanları*, çev. Levent Kartal, İstanbul: Bilim Gönül Yayınları.
- Walder, Denis, (1984), *Athol Fugard*, Higher and Further Education Division Macmillan Publishers Ltd Houndmills, Basingstoke, Hampshire RG21 2xs.
- Williams, Eric, (1994), *Kapitalizm ve Kölelik*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yılmaz Şahin, Zennube, (2017), *Uwe Timm'in Morenga Romanı Örneğinde Alman Edebiyatında Postkolonyalizm*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Young, Robert J.,(2016), *Postkolonyalizm – Tarihsel bir Giriş*, çev. Sertaç Sen, Burcu Toksabay, İstanbul: Matbu Yayınları.

Young, Robert,J.,(2000), *Beyaz Mitolojiler*, çev. Can Yıldız, Ankara: Bağlam Yayınları.

DERGİLER

Cogito, (2021), *Irkçılığı Görmek*, sayı:101, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kitap-lık, (2016), *Güney Afrika*, sayı: 186, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Toplumbilim, (2010), *Postkolonyal Düşünce Özel Sayısı*, sayı: 25, İstanbul: bağlam Yayınları.

OYUNLAR

Fugard Athol, (1963), *Blood Knot and Other Plays including Boesman And Lena and Hello And Goodbye*, New York: Theatre Communications Group

Fugard Athol, (1993), *Ada*, çev. Yücel Erten, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Fugard Athol, (1993),*The Township Plays: No-Good Friday; Nongogo; The Coat; Sizwe Bansi is Dead; The Island*, Oxford: OUP Oxford

Fugard Athol, (2000), *Port Elizabeth Plays*, Oxford Univ Press.

Soyinka ,Wole,(1963), *Dance of the Forests*, Oxford: Oxford University Press

Soyinka, Wole, (1998), *Death and the King's Horseman*, Londra: Methuen Drama

Soyinka, Wole, (2007), *Collected Plays: Volume 1 (V. 1: A Galaxy Book) (Includes a Dance of the Forests/the Swamp Dwellers/the Strong Breed/the road/the Bacchae of Euripides)*, New York: Oxford University Press, U.S.A.

Soyinka, Wole,(1963), *The Trials of Brother Jero and The Strong Breed*, New York: Dramatists Play Service, Inc.

Wilson, August, (1986), *Fences*, New York, Samuel French, Inc.

Wilson, August, (1990), *Three Plays, Ma Rainey's Black Bottom, Joe Turner s Come and Gone, Fences*, University Of Pittsburgh Press.

Wilson, August, (2007), *The Piano Lesson*, New York, Theatre Communications Group, Inc.